

<https://doi.org/10.31108/2.2022.2.26.8>

УДК 159.922

Валентина Лагодзінська

ВПЛИВ КРЕАТИВНІСТІ НА СТРУКТУРНІ КОМПОНЕНТИ ПСИХОЛОГІЧНОГО ЗДОРОВ'Я ПЕРСОНАЛУ ОСВІТНІХ ОРГАНІЗАЦІЙ

Лагодзінська Валентина. Вплив креативності на структурні компоненти психологічного здоров'я персоналу освітніх організацій.

Вступ. Переорієнтація сучасної освіти на європейські стандарти передбачає підготовку компетентного персоналу освітніх організацій, здатного до особистісного і професійного зростання. Важливою умовою на цьому шляху є забезпечення психологічного здоров'я персоналу освітніх організацій. В ієрархії детермінант психологічного здоров'я персоналу освітніх організацій важливе місце належить креативності особистості.

Мета: емпірично дослідити рівні розвитку креативності персоналу освітніх організацій та вплив креативності на вираженість структурних компонентів його психологічного здоров'я.

Методи. Тест-опитувальник «Креативність» Н.Ф. Вишнякової.

Результати. Встановлено, що показники розвитку креативності персоналу освітніх організацій перебувають переважно на середньому рівні. Показники креативності впливають на компоненти психологічного здоров'я персоналу освітніх організацій, однак цей вплив здійснюється по-різному. Виявлено, що рефлексивно-особистісний компонент (як складова психологічного здоров'я) найбільше піддається впливу показників креативності.

Висновки. Отримані результати можуть бути використані в роботі з персоналом освітніх організацій щодо забезпечення їх психологічного здоров'я.

Ключові слова: креативність, психологічне здоров'я, структурні компоненти психологічного здоров'я, когнітивно-емоційний компонент, рефлексивно-особистісний, операційно-функціональний компонент, освітні організації, персонал освітніх організацій.

Valentyna Lagodzinska. The impact of creativity on the components of educational organization staff's psychological health.

Introduction. The reorientation of modern education to European standards envisages the training of competent educators capable of personal and professional growth. An important condition of this is promotion of psychological health of the staff of educational organizations. In the hierarchy of determinants of psychological health of the staff of educational organizations, an important place belongs to staff's creativity.

Aim: to empirically explore the levels of creativity development of the staff of educational organizations and the impact of staff's creativity on the components of staff's psychological health.

Methods. The N. Vyshniakova Creativity questionnaire.

Results. It was found that the levels of development of educational organization staff's creativity were mainly at the medium level. Educational organization staff's creativity affects the components of their psychological health in different ways. The reflective-personal component of psychological health is most affected by staff's creativity.

Conclusions. The obtained results can be helpful in promoting psychological health of the staff of educational organizations.

Key words: creativity, psychological health, psychological health components, cognitive-emotional component, reflective-personal, operational-functional component, educational organizations, staff of educational organizations

Вступ. Одним із пріоритетних напрямів реформування освіти в Україні є гуманізація освітньої діяльності, спрямування освітнього процесу на формування творчої особистості майбутнього фахівця, створення умов для розкриття талантів, духовно-емоційних та розумових здібностей учнів та студентів.

Важливого значення набуває проблема *розвитку креативності у персоналу освітніх організацій*. Діяльність вчителя, яка вже за своєю суттю є творчою, значною мірою визначається різноманітністю, складністю і делікатністю його предмета – людської особистості, що формується.

Педагогічна креативність учителя розвивається упродовж усієї педагогічної діяльності і є вирішальним чинником його просування до вершин педагогічної майстерності. Ще В.О. Сухомлинський (1976) наголошував, що тільки творчий учитель здатен запалити в учнях жагу пізнання, тому кожному педагогові необхідно розвивати креативність, що є головним показником його професійної компетентності. Будь-яка діяльність вважається творчою, якщо її продукт характеризується новизною, вона може мати як об'єктивний, так і суб'єктивний характер. У педагогіці таким продуктом можуть бути нові навчальні технології, форми, методи навчання і виховання, зростання педагогічної майстерності вчителя.

Практика роботи сучасної школи свідчить, що працівники освітньої організації повинні не тільки чітко і правильно відтворювати необхідну інформацію, але й вміти генерувати нові, оригінальні ідеї, знаходити нетрадиційні способи розв'язання проблемних професійних ситуацій і завдань, тобто володіти креативністю мислення. Педагогічна творчість посідає особливе місце серед різних видів творчості, оскільки саме вона визначає вектори динамічного розвитку всіх творчих процесів людства. Носієм педагогічної творчості є вчитель, який стоїть біля витоків розвитку особистості кожної людини. Саме вчитель значною мірою супроводжує і надихає творчий розвиток людини у найбільш чутливий до педагогічного впливу період її життя (Антонова, 2011).

Зазначимо, що дослідженню педагогічної творчості та особливостям підготовки до неї майбутніх учителів надається належна увага у дослідженнях Н.В. Кічук (1993), Р.О. Павлюк (2000), С.О. Сисоєвої (2006) та ін.

О.Є. Антонова (2011) розробила такі основні параметри педагогічної креативності: здатність до здійснення творчого підходу у педагогічній діяльності (креативність), здатність постійно розвивати творчий педагогічний досвід, компетентність, здатність формувати та реалізовувати творчу стратегію педагогічної діяльності (Антонова, 2011).

На думку Р.О. Павлюк, саме креативна здатність ґрунтується на творчій фантазії, яка є синтезом уяви та емпатії. Завданням педагога і є активізація цієї творчої фантазії, яка, зі свого боку, активізує креативність та розвиває вроджені творчі здібності. Дослідниця зауважує, що завданням професійної підготовки майбутніх учителів є активізація усіх їхніх креативних здібностей і вироблення мотивації до здійснення навчально-виховного процесу засобами творчості, тобто до пошуку креативних шляхів розвитку власного творчого потенціалу та креативності вихованців.

О.В. Креденцер (2020) визначає творчість характеристикою підприємницької активності персоналу освітніх організацій. Дослідниця розглядає творчість насамперед як здатність проявляти нестандартний, неочікуваний і нетрадиційний підхід у професійній діяльності персоналу освітніх організацій, можливість продукувати креативні ідеї та шукати шляхи вирішення професійних питань.

Отже, переорієнтація сучасної освіти на європейські стандарти передбачає підготовку компетентного персоналу освітніх організацій, здатного до особистісного і професійного зростання. Важливою умовою на цьому шляху є забезпечення психологічного здоров'я персоналу освітніх організацій. *В ієрархії детермінант психологічного здоров'я персоналу освітніх організацій важливе місце належить креативності особистості.*

Аналітичний огляд літератури показав, що вивчення феномену творчості у контексті психологічного здоров'я особистості має достатню багатовекторність. У науковій літературі цій проблемі присвячено значну кількість праць психологів та педагогів (Ананьєв, 2006; Карамушка, 2017; Креденцер, 2020; Лагодзінська, 2019; Лобода, 2010; Маслоу, 2008; Моляко, 2006; Сисоєва, 2006 та ін.).

На думку Р. О. Павлюк, для того щоб вижити у ситуації постійних змін, щоб адекватно на

них реагувати, особистість має активізувати свій творчий потенціал. Так виникає протиріччя між репродуктивним характером традиційної системи освіти і нагальною потребою суспільства у креативній системі розвитку особистості.

На сьогодні перспектива подальшого розвитку системи освіти передбачає необхідність дослідження проблеми забезпечення психологічного здоров'я у взаємозв'язку із творчим розвитком особистості.

Суттєве призначення психології здоров'я проявляється, на думку В.А. Ананьєва (2006), в розкритті так званої «квітки потенціалів» особистості, яка передбачає *потенціал розуму* (інтелектуальний аспект здоров'я) – здатність людини розвивати інтелект та вміти користуватися ним; *потенціал волі* (особистісний аспект здоров'я) – здатність людини до самореалізації, вміння ставити цілі та досягати їх, обираючи адекватні засоби; *потенціал почуттів* (емоційний аспект здоров'я) – здатність людини конгруентно виражати власні почуття, розуміти та некритично сприймати почуття інших людей; *потенціал тіла* (фізичний аспект здоров'я) – здатність розвивати фізичну складову здоров'я, усвідомлювати свою тілесність як властивість власної особистості; *креативний потенціал* (творчий аспект здоров'я) – здатність людини до творчої активності, творчості; *духовний потенціал* (духовний аспект здоров'я) – здатність розвивати духовну природу людини.

Отже, у дослідженнях особливостей психологічного здоров'я особистості значна увага зосереджена на проблемі розкриття її потенційних можливостей. Особливого значення ми надаємо саме креативності особистості.

Найбільш широко представлені дослідження креативності особистості в контексті її психологічного здоров'я в гуманістичній психології (Маслоу, 2008; Моляко, 2006). На думку представників гуманістичної психології, творча самореалізація і розвиток творчого потенціалу є важливою умовою оздоровлення суспільства, оскільки передбачає єднання людини із соціумом і зумовлює її творчу адаптацію, яка є необхідною для повноцінного життя в світі з бурхливими змінами. Вбачаючи в творчості вищу людську потребу, прояв психологічного здоров'я та особистісної інтеграції, психологи розглядають творчу особистість як таку, що є самоактуалізованою.

На наш погляд, концепція творчості і концепція здорової, самоактуалізованої особистості є взаємодоповнюваними.

Чинниками ризику для психологічного здоров'я менеджерів освітніх організацій є висока емоційна витратність і стресовість діяльності, відсутність у школах умов для зняття психологічної втоми, недостатня компетентність у питаннях збереження психологічного здоров'я. На думку дослідниць Л. Карамушки та А. Шевченко (2017), психологічне здоров'я менеджерів освітніх організацій є необхідною умовою їхньої ефективної діяльності загалом і професійної зокрема. У наш час здійснюється перегляд уявлень про людину, її неповторну цінність, і це потребує розв'язання нових проблем. Найважливішою серед них є проблема збереження здоров'я людини, причому не тільки фізичного, а й психологічного.

Водночас проблема дослідження творчості в контексті забезпечення психологічного здоров'я персоналу освітніх організацій вивчена ще недостатньо.

Виходячи із актуальності та недостатнього вивчення проблеми, нами визначено таку **мету дослідження**: емпірично дослідити рівні розвитку креативності персоналу освітніх організацій та вплив креативності на вираженість структурних компонентів його психологічного здоров'я.

Завдання дослідження:

1. З'ясувати рівні розвитку креативності персоналу освітніх організацій.
2. Дослідити вплив креативності на вираженість структурних компонентів психологічного здоров'я освітнього персоналу.

Методика та організація дослідження.

Для вивчення *креативності* персоналу освітніх організацій було використано тест-опитувальник «Креативність» Н.Ф. Вишнякової (2011), який інтегрує основні показники креативності. Тест побудовано за принципом виявлення переваг, спрямованості і креативних характеристик, а також можливих резервів, рівня самооцінки і творчого потенціалу особистості.

Структура креативних характеристик особистості містить кілька досить великих

інтегрованих якостей. Опитувальник складається з 80 пунктів, згрупованих у 8 шкал: 1) творче дивергентне мислення; 2) допитливість; 3) оригінальність; 4) уява; 5) інтуїція; 6) емоційна емпатія; 7) відчуття гумору; 8) творче ставлення до професії. За допомогою вказаних шкал досліджуються показники креативності. Методика дозволяє виявити рівень творчих схильностей особистості і побудувати психологічний креативний профіль. Експериментально отримана інформація дозволить класифікувати це випробування за релевантною якістю, тобто можливе кількісне і якісне порівняння отриманих результатів. На основі побудови психологічного профілю креативності наочно можна виразити рівень однієї з творчих характеристик і залежність між ними.

Для проведення нашого дослідження із 8 показників креативності було відібрано чотири, які, на наш погляд, найбільш відповідають змісту діяльності освітнього персоналу. Серед них: 1) *творче (дивергентне) мислення* як інтелектуальний процес створення нового. Виділяючи творче мислення як важливу складову творчої особистості, передбачається поєднання пильності у пошуках проблем, гнучкості інтелекту, легкості генерування ідей і здатності до віддаленого асоціювання, що проявляє себе як нестандартність мислення, яке здавна вважають неодмінною складовою частиною таланту; 2) *оригінальність* як здатність особистості відтворювати безліч різноманітних, незвичайних і нестереотипних ідей на основі продукування віддалених асоціацій, нешаблонність пошуку розв'язання проблем, винахідливість; 3) *уява* як створення нових образів відповідно до творчих задумів, реалізованих в незвичайних і цінних (для особистості або суспільства) продуктах діяльності; 4) *професійна креативність* передбачає продуктивну професійну спрямованість особистості, рівень оригінальності мислення, імпровізаційність, відкритість до нового в діяльності і новаторство. Окрім того, досліджувався загальний показник креативності.

Обробка результатів здійснювалась методами математичної статистики (описові статистики, кореляційний, дисперсійний аналізи) за допомогою програми SPSS (22 версія).

У дослідженні взяли участь 473 працівники закладів середньої освіти з різних регіонів України.

Дослідження проведено в рамках виконання науково-дослідної теми лабораторії організаційної та соціальної психології Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України «Психолого-організаційні детермінанти забезпечення психологічного здоров'я персоналу освітніх організацій в умовах соціальної напруженості» (2019–2021 рр.), науковий керівник – дійсна членкиня НАПН України, докторка психологічних наук, професорка Л.М. Карамушка.

Виклад основного матеріалу і результатів дослідження.

Відповідно до *першого завдання емпіричного дослідження* розглянемо результати, які стосуються рівнів розвитку креативності персоналу освітніх організацій.

Аналіз отриманих даних (табл. 1) свідчить про те, що розвиток креативності персоналу освітніх організацій за всіма показниками переважно відповідає середньому рівню. Найбільш вираженими показниками креативності є «творче мислення» (M=6,62, SD=1,90) та «творче ставлення до професії» (M=6,08, SD=1,80). Значно менш вираженими є «оригінальність» (M=5,90, SD=1,78) та «уява» (M=5,66, SD=1,84). «Загальний показник креативності» відповідає рівню вище середнього (M=24,25, SD=5,31).

Таблиця 1

Показники креативності персоналу освітніх організацій

Показники креативності	Min	Max	M	SD
«Творче мислення»	1	10	6,62	1,90
«Оригінальність»	1	10	5,90	1,78
«Уява»	1	10	5,66	1,84
«Творче ставлення до професії»	1	10	6,08	1,80
«Загальний показник креативності»	7	36	24,25	5,31

У *табл. 2* представлені результати, що стосуються кількісного розподілу освітян за рівнями розвитку креативності.

**Рівень розвитку креативності персоналу освітніх організацій
(у % від загальної кількості опитаних)**

Показники креативності	Високий рівень	Середній рівень	Низький рівень
«Творче мислення»	38,8	34,8	26,4
«Оригінальність»	15,1	51,7	33,1
«Уява»	17,6	34,9	47,5
«Творче ставлення до професії»	24,2	40,4	35,5
«Загальний показник креативності»	25,2	40,5	34,3

Згідно з результатами проведеного дослідження, високий рівень показника креативності «творче мислення» спостерігається у 38,8% респондентів, у 34,8 % з них цей показник виявлено на середньому рівні та у 26,4 % – на низькому рівні. Отже, отримані дані свідчать про наявність певної проблеми у розвитку творчого мислення освітян. Цей показник є досить важливим в професійній діяльності персоналу освітніх організацій, адже дивергентне мислення, як інтелектуальний процес створення нового, розглядається як важлива складова творчої особистості, що передбачає поєднання пильності у пошуках проблем, гнучкості інтелекту, легкості генерування ідей і здатності до віддаленого асоціювання та має прояви як нестандартність мислення, яку здавна вважають неодмінною складовою таланту.

Що стосується показника креативності «оригінальність», то тут найбільш вираженим є середній рівень розвитку (51,7 %), в той час як високий рівень спостерігається лише у 15,1%, а низький рівень – у 33,1% респондентів. Так, досить мала частина освітян мають низький рівень здатності відтворювати різноманітні, незвичайні і нестереотипні ідеї на основі віддалених асоціацій і нешаблонного пошуку рішень.

Показник «уява» має середній рівень розвитку у 34,9% освітян, високий – у 17,6 % і низький – у майже половини опитаних працівників (47,5 %). Отже, спостерігається недостатній рівень показника креативності «уява», який відповідає за створення нових образів відповідно до творчих задумів, реалізованих в незвичайних і цінних (для особистості або суспільства) продуктах діяльності. Недостатньо розвинена творча складова активної уяви обумовлює зниження продуктивності особистості та її становлення загалом.

Розвиток показника «творче ставлення до професії» та загального показника креативності спостерігається у освітян здебільшого на середньому рівні (40,4% та 40,5% відповідно). Низькі рівні цих показників виявлені у 35,5 % і 34,3 % респондентів відповідно, а високі – у 24,2 % і 25,2% відповідно.

Порівнюючи отримані дані з відповідними даними інших дослідників (Доротюк, 2001; Сисоєва, 2006), ми спостерігаємо певне підвищення рівня креативності в освітян. За даними В.І. Доротюк (2001), 31,1 % освітян мають низький рівень пізнавальних потреб, 68,8 % – низький рівень креативності і ніхто не має креативності на високому рівні.

Як зазначає дослідниця О.С. Сисоєва (2006), творча педагогічна діяльність вчителя визначається репродуктивним, раціоналізаторським, конструкторським, інноваторським рівнями.

Отримані результати емпіричного дослідження довели, що загалом працівники освітніх організацій мають недостатній рівень креативності. Дослідження розвитку креативності управлінських кадрів освіти також виявило у більшості керівників середній і низький рівні креативності (Брюховецька, 2009).

Результати дослідження дають підставу щодо створення умов для реалізації креативного потенціалу персоналу освітніх організацій та засвідчують необхідність спеціального навчання з розвитку креативності в професійній діяльності освітян. Окрім того, наголосимо, що розвиток креативності у персоналу освітніх організацій має бути повноправним компонентом їхньої психологічної підготовки, оскільки головною ідеєю відродження українського суспільства є розкріпачення творчого потенціалу громадян і перехід на вищий щабель економічного й соціального розвитку. Втілення цієї ідеї у життя значною мірою залежить від організації

педагогічного процесу та впровадження інноваційних технологій навчання.

Далі проаналізуємо дані, отримані в результаті виконання *другого завдання емпіричного дослідження*, яке полягало у виявленні впливу креативності освітнього персоналу на компоненти його психологічного здоров'я.

Проаналізуємо вплив кожного показника креативності на компоненти психологічного здоров'я освітнього персоналу.

Показник креативності «творче мислення», як видно із табл. 3, має позитивний статистично значущий кореляційний зв'язок з рефлексивно-особистісним компонентом психологічного здоров'я ($r=0,113$; $p<0,05$).

Таблиця 3

Зв'язок між показниками креативності та рівнями вираженості компонентів психологічного здоров'я персоналу освітніх організацій (r)

Компоненти психологічного здоров'я	Творче мислення	Оригінальність	Уява	Творче ставлення до професії	Креативність
Когнітивно-емоційний	0,029	0,017	0,036	0,114*	0,072
Рефлексивно-особистісний	0,113*	0,068	0,246***	0,245***	0,221***
Операційно-функціональний:					
а) «внутрішній контроль»	0,030	0,012	0,058	0,139**	0,131**
б) «контроль «могутніми іншими»	0,067	0,021	0,021	0,081	0,142**
в) «контроль випадку»	-0,036	-0,075	-0,056	-0,057	0,001

Отже, отримані дані свідчать про те, що підвищення рівня розвитку показника креативності «творче мислення» впливає на підвищення рівня вираженості позитивного психологічного здоров'я освітян, що відповідає особистісно-рефлексивному компоненту.

Щодо показника креативності «уява», то дані, представлених *табл. 3*, свідчать про наявність позитивного статистично значущого кореляційного зв'язку між цим показником креативності та рефлексивно-особистісним компонентом психологічного здоров'я ($r=0,246$; $p<0,001$).

Тож можна говорити про те, що підвищення рівня розвитку показника креативності «уява» підвищує рівень вираженості рефлексивно-особистісного компонента психологічного здоров'я освітнього персоналу, тобто уява є детермінантою розвитку психологічного здоров'я.

Тепер проаналізуємо дані, які стосуються показника креативності «творче ставлення до професії». Як видно з *табл. 3*, існує позитивний статистично значущий кореляційний зв'язок між цим показником креативності і трьома компонентами психологічного здоров'я: когнітивно-емоційним ($r=0,114$; $p<0,05$), рефлексивно-особистісним ($r=0,245$; $p<0,001$) і операційно-функціональним («внутрішній контроль») ($r=0,139$; $p<0,01$).

Інакше кажучи, підвищення рівня розвитку показника креативності «творче ставлення до професії» позитивно впливає на підвищення вираженості зазначених компонентів психологічного здоров'я, тобто є детермінантою їхнього розвитку.

І насамкінець проаналізуємо дані, які стосуються показника «креативність» в цілому.

Як свідчать отримані дані (*табл. 3*), існує позитивний статистично значущий кореляційний зв'язок між показником креативності в цілому і рефлексивно-особистісним ($r=0,221$; $p<0,001$) та операційно-функціональним («внутрішній контроль» ($r=0,131$; $p<0,01$) і «контроль могутніми іншими» ($r=0,142$; $p<0,01$)) компонентами психологічного здоров'я.

Вплив загального показника креативності на всі компоненти психологічного здоров'я підтвердився також і результатами дисперсійного аналізу (ANOVA).

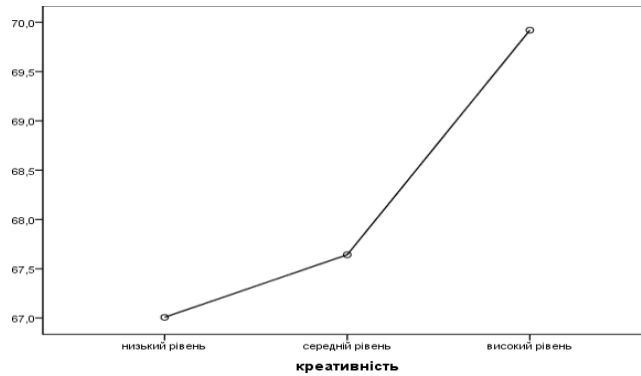

Рис.1. Вплив креативності на когнітивно-емоційний компонент психологічного здоров'я персоналу освітніх організацій

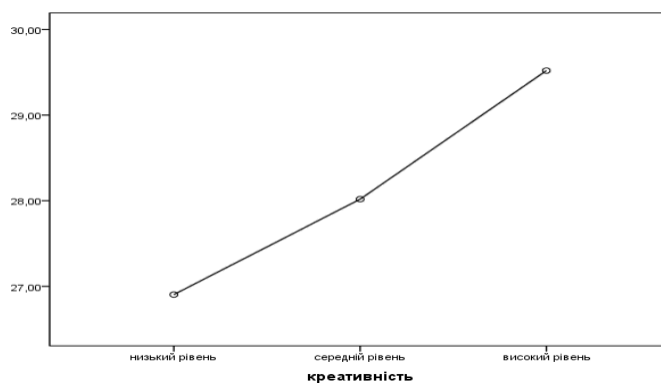

Рис.2. Вплив креативності на рефлексивно-особистісний компонент психологічного здоров'я персоналу освітніх організацій

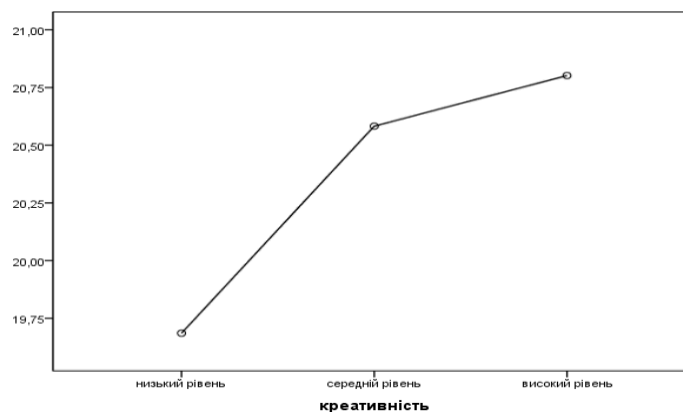

Рис.3. Вплив креативності на операційно-функціональний компонент психологічного здоров'я персоналу освітніх організацій («внутрішній контроль»)

Згідно з даними, зображеними на *рисунках 1–3*, креативність впливає на рівень вираженості когнітивно-емоційного ($p < 0,05$), особистісно-рефлексивного ($p < 0,001$) та операційно-функціонального («внутрішній контроль») ($p < 0,05$) компонентів психологічного здоров'я. Тобто чим вищий у освітян рівень креативності, тим краще вони ставляться до психологічного здоров'я, тим вищий рівень вираженості їхнього позитивного психологічного здоров'я, то більшою мірою у вирішенні питань, пов'язаних зі здоров'ям, вони покладаються на внутрішні чинники.

Отже, отримані дані свідчать про те, що креативність у вирішенні проблем, з якими зустрічається персонал освітніх організацій, все ж таки позитивно впливає на вираженість окремих компонентів психологічного здоров'я, тобто є детермінантою їхнього розвитку.

Якщо проаналізувати, які із компонентів психологічного здоров'я освітнього персоналу

найбільше підпорядковані впливу креативних показників, то ми спостерігаємо такі закономірності.

На когнітивно-емоційний компонент психологічного здоров'я освітнього персоналу впливає лише один показник креативності – «творче ставлення до професії».

На рефлексивно-особистісний компонент впливають всі показники креативності, крім одного – «оригінальність».

Вираженість такої складової операційно-функціонального компонента як «внутрішній контроль» залежить від рівня розвитку таких показників креативності як «творче ставлення до професії» та «креативність».

Вираженість такої складової операційно-функціонального компонента як «контроль «могутніми іншими» залежить від єдиного загального показника креативності.

На вираженість такої складової операційно-функціонального компонента як «контроль випадку» не впливає жоден із показників креативності, які аналізувалися в процесі дослідження, що свідчить, скоріше всього, про підвищену складність цього феномену.

Отже, різні компоненти психологічного здоров'я освітнього персоналу по-різному піддаються впливу показників креативності персоналу.

Висновки:

1. Встановлено, що розвиток показників креативності персоналу освітніх організацій перебуває переважно на середньому рівні.

2. Показники креативності впливають на компоненти психологічного здоров'я персоналу освітніх організацій, однак цей вплив здійснюється по-різному: а) показник креативності «творче мислення» здійснює позитивний вплив на психологічне здоров'я персоналу освітніх організацій, оскільки підвищує рівень вираженості рефлексивно-особистісного компонента психологічного здоров'я освітнього персоналу; б) показник креативності «оригінальність» не здійснює впливу на психологічне здоров'я персоналу освітніх організацій, оскільки не сприяє підвищенню вираженості жодного із компонентів психологічного здоров'я освітнього персоналу; в) показник креативності «уява» позитивно впливає на рефлексивно-особистісний компонент психологічного здоров'я персоналу освітніх організацій; г) показник креативності «творче ставлення до професії» позитивно впливає на підвищення вираженості когнітивно-емоційного, рефлексивно-особистісного та операційно-функціонального («внутрішній контроль») компонентів психологічного здоров'я; д) показник «креативність» позитивно впливає на підвищення вираженості рефлексивно-особистісного та операційно-функціонального («внутрішній контроль» та «контроль «могутніми іншими») компонентів психологічного здоров'я;

3. Виявлено, що рефлексивно-особистісний компонент (як складова психологічного здоров'я) найбільше піддається впливу показників креативності.

Перспективи подальших досліджень ми вбачаємо в розробці психологічних технологій розвитку креативності персоналу освітніх організацій в контексті забезпечення їх психологічного здоров'я.

Література

1. Ананьев, В.А. (2006). *Основы психологии здоровья*. Кн. 1: Концептуальные основы психологии здоровья. Санкт-Петербург: Речь.
2. Антонова, О.Є. (2011). Педагогічна креативність у структурі педагогічної обдарованості вчителя. *Нові технології навчання: Наук.-метод. зб. Ін-т інноваційних технологій і змісту освіти МОНМС України, Академія міжнародного співробітництва з креативної педагогіки*, 69, 11–17. Київ-Вінниця.
3. Брюховецька, О.В. (2009). Психологічна проблема підвищення управлінської компетентності керівників загальноосвітніх навчальних закладів. *Психологія: теоретичні і практичні дослідження. Матеріали Третього Міжнародного форуму «Суспільство XXI століття: соціально-психологічні проблеми гармонізації та гуманізації»*, 1, 32–37.
4. Вишнякова, Н.Ф. (2011). Тест «Креативність». *Вісник Сага. Серія «Психологія»*, 1 (9), 168–181.
5. Карамушка, Л.М., Шевченко, А.М. (2017). Психологічні чинники та умови забезпечення психологічного здоров'я менеджерів освітніх організацій. *Актуальні проблеми психології: зб. наук. праць Ін-ту психології імені Г.С. Костюка НАПН України. Том I: Організаційна психологія. Економічна психологія. Соціальна психологія*, 47, 22–29.
6. Кічук, Н.В. (1993). Формування творчої особистості вчителя в процесі вузівської професійної підготовки. *Автореф. дис. докт. пед. наук*. Київ.
7. Креденцер, О.В. (2020). *Психологічні основи підприємницької активності персоналу освітніх організацій*. Київ: Логос.
8. Лагодзінська, В.І. (2019). Креативність як важлива детермінанта забезпечення психологічного здоров'я

персоналу освітніх організацій: теоретичний аналіз проблеми. *Актуальні проблеми психології: зб. наукових праць Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України. Том I: Організаційна психологія. Економічна психологія. Соціальна психологія*, 54, 29–35.

9. Лобода, О.В. (2010). *Креативність як основа психічного здоров'я особистості*.

https://scienceandeducation.pdpu.edu.ua/doc/2010/3_2010/16.pdf

10. Маслоу, А. (2008). *Мотивація и личность*. Санкт-Петербург: Питер.

11. Моляко, В.О. (2006). *Здібності, творчість, обдарованість: теорія, методика, результати досліджень*. Житомир: Рута.

12. Павлюк, Р.О. (2000). *Креативність як складова частина професійної підготовки майбутніх учителів*. http://www.rusnauka.com/16_NPM_2007/Pedagogica/22154.doc.htm

13. Сисоєва, С.О. (2006). *Основи педагогічної творчості: підручник*. Київ: Міленіум.

14. Сухомлинський, В.О. (1976). *Розмова з молодим директором*. Вибрані твори. Київ: Рад. шк.

References

1. Ananov, V. A. (2006). *Osnovy psikhologii zdorovya [Fundamentals of health psychology]*. Kn. 1: Kontseptualnye osnovy psikhologii zdorovya. Rech. [In Russian]
2. Antonova, O. Ye. (2011). Pedagogichna kreatyvnist u strukturі pedagogichnoi obdarovanosti vchytelya [Pedagogical creativity in the structure of the teacher's pedagogical giftedness]. *Novi tekhnologii navchannya : Nauk.-metod. zb. In-t innovatsiinykh tekhnologii i zmistu osvity MONMS Ukrainy, Akademia mizhnarodnogo spivrobitnytstva z kreatyvnoi pedagogiky*, 69, 11–17. [In Ukrainian]
3. Bryukhovetska, O. V. (2009). Psykholoģichna problema pidvyschennya upravlinskoї kompetentnosti kerivnykiv zagalnoosvitnikh navchalnykh zakladiv [Psychological problem of increasing managerial competence of heads of general educational institutions]. *Psykhologia: teoretychni i praktychni doslidzhennya. Materialy Tretogo Mizhnarodnogo forumu «Suspilstvo KhKhI stolittya: sotsialno-psykholoģichni problemy garmonizatsii ta gumanizatsii»*, 1, 32–37. [In Ukrainian]
4. Vyshnyakova, N. F. (2011). Test «Kreatyvnist» [Creativity test]. *Visnyk Saga. Seria «Psykhologia»*, 1(9), 168–181. [In Ukrainian]
5. Karamushka, L. M., & Shevchenko, A. M. (2017). Psykholoģichni chynnyky ta umovy zabezpechennya psykholoģichnogo zdorovya menedzheriv osvitnikh organizatsii [Psychological factors in and conditions for promoting psychological health of heads of educational organizations]. *Aktualni problemy psykholoģii. Tom I: Organizatsiina psykhologia. Ekonomichna psykhologia. Sotsialna psykhologia*, 47, 22–29. [In Ukrainian]
6. Kichuk, N. V. (1993). *Formuvannya tvorchoї osobystosti vchytelya v protsesi vuzivskoї profesiinoї pidgotovky [Formation of the teacher's creative personality in the process of university training]*. Avtoref. dys. d-ra ped. nauk. Kyiv. [In Ukrainian]
7. Kredentser, O. V. (2020). *Psykhologichni osnovy pidpryemnytskoi aktyvnosti personalu osvitnikh organizatsii [Psychological foundations of entrepreneurial activity of staff of educational organizations]*. Logos. [In Ukrainian]
8. Lagodzinska, V. I. (2019). Kreatyvnist yak vazhlyva determinanta zabezpechennya psykholoģichnogo zdorovya personalu osvitnikh organizatsii: teoretychnyi analiz problemy [Creativity as an important determinant of ensuring the psychological health of the staff of educational organizations: theoretical analysis of the problem]. *Aktualni problemy psykholoģii. Tom I: Organizatsiina psykhologia. Ekonomichna psykhologia. Sotsialna psykhologia*, 54, 29–35. [In Ukrainian]
9. Loboda, O. V. (2010). *Kreatyvnist yak osnova psykhichnogo zdorovya osobystosti [Creativity as the basis of mental health of the individual]*. <https://tinyurl.com/3aczv8s8> [In Ukrainian]
10. Maslou, A. (2008). *Motyvatyaya y lychnost [Motivation and personality]*. Piter. [In Russian]
11. Molyako, V. O. (2006). *Zdibnosti, tvorchist, obdarovanist: teoria, metodyka, rezultaty doslidzhen [Abilities, creativity, giftedness: theory, methodology, research results]*. Ruta. [In Ukrainian]
12. Pavlyuk, R. O. (2000). *Kreatyvnist yak skladova chastyna profesiinoї pidgotovky maibutnikh uchyteliv [Creativity as an integral part of professional training of future teachers]*. <https://tinyurl.com/2p98vdrb> [In Ukrainian]
13. Sysoyeva, S. O. (2006). *Osnovy pedagogichnoi tvorchosti: pidruchnyk [Basics of pedagogical creativity]*. Milenium. [In Ukrainian]
14. Sukhomlynskyi, V. O. (1976). *Rozmova z molodym dyrektorom [Conversation with a young director]*. Vybrani tvory. Radyanska shkola. [In Ukrainian]

Відомості про автора

Лагодзінська Валентина Іванівна, кандидатка психологічних наук, старша наукова співробітниця лабораторії організаційної та соціальної психології Інституту психології імені Г. С. Костюка НАПН України, Київ, Україна.

Lagodzinska, Valentyna, PhD, senior researcher, Laboratory of organizational and social psychology, G. S. Kostyuk Institute of psychology of the NAES of Ukraine, Kyiv, Ukraine.

E-mail: vlagoda@ukr.net

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-2691-1163>

Отримано 18 квітня 2022 р.
Рецензовано 5 травня 2022 р.
Прийнято 8 травня 2022 р.